

Volt híres kardunk, védni idegent,
német sógornak vitam, sangyinem
— s hagytunk pusztulni mindent idebent.

Titán-csináló szép csodálatunk
hérosszá ámul hitvány idegent
— s magyar lángészt epével itatunk.

Ó mit kapott Ady, a glóriás
dalnok? S mit kap, ha Pestre jó
egy idegen mozi-komédiás?

Jó tollunk dalhoz és meséhez ért
— s magyar szívet szúr, mint istennyila,
magyar sorsot, multat, munkást, vezért.

Van vendéglátás, legendás, csodás
s míg magyar gyomor átkokat korog,
másoknak áll a magnum áldomás.

Évezred óta ez a virtusa,
felötödölkék s a magyar agyar
magába mar, míg tart a hír-tusa.

Isten, mi volna, ha e sok erő
Dunává folyna, mint a kis folyók?
Ki volna gátnak állni vakmerő?

Ha a szuróst, mit oltalnára nyert,
jó gazdaként sövényre hordaná;
kifelé szurjon, míg virul a kert?

(Mécs László.)

Ha a magyar nem üti egymást, az ellenség sohasem bir vele.

A csend roppant boltozata alatt, a nagy sík földből, csak az öreg csárda ütötte fel szalmasüvegét. A szemhatár tüze előtt apró fekete lovasok csapatai vonultak el a Duna irányában. Kopják meztartak az ég alján, mintha a nádas indult volna útnak, Buda felől egy kartács bögött le a síkra.

A csárda tüzénél két trevisói ember szárította gunyáját. A szoba tulsó végében brandenburgiak ültek az asztalnál. Az innenső szegletben egy vallon úr fizette az italt. Körülötte veszedelmes kalandorok könyököltek a cinkupák között.

A spanyol cdaszólt a trevisóinak.

— Tuójátok-e, hogy a római pápa ő sanctitása bünbocsánatot hirdet annak, aki a török ellen megy?

— Bünbocsánat neked... szabad zsákmányolás nekem! — kiáltotta a vallon gúnycsan.

A trevisóiak összenéztek.

— Temérdek kincs van ám még Budán...

Éjjeli szállásra egyre többen tértek a pusztai csárdába. Zsoldba szegődő zsoldosok, kóbor szabad katonák. Többnyire az ausztriai hercegségekből vetődtek át Magyarországra és mint egyéb gyülevész hadinép, a Lotharingiai úr táborába igyekeztek, a pogány ellen, Buda ostromára.

Odakintről ismét lódobogás hallatszott. Egetverő káromkodás rázta meg az ablakokat.

— Kocsmáros! Hej, ide!...

A kocsmáros megismerte az új vendég hangját. Hirtelen lekapta fejről bojtos sapkáját és mialatt remegve futott a ház elé, nadrágja korcába gyűrte a kötényét.

A jövevény félretolta a küszöbről. Az ivóban kíváncsi esend támadt. Az új vendég sarkantyúja csengett. Rengeteg szablyája, láncos buzogánya zörrent, ahogy mozdult. Mindenki ránézett. Hatalmas szál ember volt ő kegyelme.

Néhány végbeli német talpas mindjárt felismerte. Száj-ról-szájra adták a nevét. Aki tehette, menten félrekotródott az útjából.

— Guzon Gejza... — mormogták tisztelettel. És mind-egyik hozzágondolta a másik nevét, amelyet kimondani nem mertek. A „Gézenguz...“. Veszedelmes kuruc híre volt neki, félt tőle jóbarát, ellenség egyaránt.

Most is úgy állt a csárda közepén, mint egy büszke pusztai bika. Haragosan járatta körül a tekintetét. Rangos helyet keresett. Végre egy muskétás lócáját szemelte ki magának.

Félkézzel megbillentette a padot. A muskétás flintástól legördült a földre. Nagyot nyekkent s szemét törülgette. Guzon uram pedig letelepedett a lóca kellő közepére és bort rendelt.

Csakhamar azonban váratlanul s nagy kevélyen helyet foglalt valaki mellette. Dühösen nézett a tolakodóra.

Rárivallt:

Hallja kegyelmed, azt ajánlom, hogy a képit fordítsa felém!

— Nemes, nemzetes és vitézlő Bató András vagyok, hát ne parancsolgasson nekem!

A kuruc összeráncolta a homlokát.

— Bató András?... A líptói végek katonája? Igaz a, most már ráeszmélek! Kegyelmed a Spankau generális cselédje volt, vagy mi a nyavalya...

Ez a beszéd megszurta a Bató András uri máját.

— Nem voltam én senki cselédje! Nemes ember vagyok, katona, csakúgy, mint kegyelmed, de még valamivel különb is!

— Eb ura fakó! Én a Thököly uram katonája voltam. Magyar vagyok, hát labanc létire ne mérje magát össze velem.

— Végtére, úgy látom, mégis csak hozzánk állt! — mondta Bató András gúnyosan.

A császári emberek, ausztriai herecegségbeliek, meg morvák és csehek alattomos kárörömmel hallgatták, mint piszkolja envérét ez a dölyfös ázsiai náció és összeintette a szemükkel.

Guzon uram hangosat ordított:

— Kocsmáracs, hej! Valami jófélét!

— Jobbat nekem! Hatputtonyost! — parancsolta Bató, hogy el ne maradjon.

A sváb hanyatt-homlok rohant itálért.

A császáriak összesúgtak.

— Csak két magyar van a kocsmában, mégse férnek egymástól.

— Hála Istennek, mindig így volt — dünnyögte oda egy horgasorrú strázsamester.

De Guzon Gejza nem hagyta ennyibe:

— Kocsmáracs, hej! Olajat ide! Nem vagyok év vakand, hogy sötétben üljek. Látni akarom a Bató András labanc ábrázatját!

— Én meg azt ajánlom kegyelmednek — tódítá Bató uram, aki csak félig ült a lócán — hogy ne tanyázzék olyan te-rebélyesen, mint valami boglyakemence.

Guzon egy kis helyet engedett maga mellett, de nem állhatta szó nélkül:

— Ne olyan fennen! Megfért már kegyelmed kisebb helyen is, a vacakban, hisz onnét rántja elő a császár, mikor szüksége van rá.

— Hát kegyelmedet meg Thököly uramékat honnét rángatta elő a török, meg hová lökte vissza, ha nem a vacakba? Pedig ugyanesak udvarolták azt a kutyafejű népet.

Guzon szomorúan csüngesztette le a fejét.

— Való igaz, hogy megcsaltak minket a Portán, de sokszor inkább megcsalják kegyelmeteket Bécsben.

— Az régen volt. Most már minden másként lesz. Nem fognak többé megcsalni. Megígérte a császár! Maga a hatalmas Leopold!

— Sokszor megígérte, schase tartotta! — legyintett Guzon. — Ez a mi bajunk. Másnak mindig hisziünk, magunk között, tudja Isten, hogy van...

Egyszerre sóhajtottak mind a ketten. Aztán... Bató uram, meg a kuruc Guzon, mert egy harmadikat szidtak, megbékéltek egy időre. Elkeseregtek a haza sorsán. Sóhajtoztak, hallgattak.

Odakint az ólmos esőben, ködben huszárok ügettek a katonák feneketlen országútján. Egyik-másik bezörgetett a csárda ablakán. Nyeregből kihajolva ittak, megint tovább poroszkáltak.

Bató uram az ablak felé nézett.

— Hadd menjenek, — dörmögte gőgösen — megvárom, amíg magányosan mehetnek.

— Hát ugyan ki keverednék a ilyen jött-ment néppel! — felele a kuruc. — Aztán meg, még ha utolsónak mennék, akkor is elsőnek érkezném. A kegyelmed parókás bécsi gazdái, ha máskor nem, ostromkor előre eresztik a magyart...

Bató András várt még egy ideig. Közben kiitta borát. Guzon uram is fölállt.

— Ne kezdjük újra a beszédet, — dörmögte félvállról — mert akárhogy is fontolgtatók, mégis amondó vagyok, hogy csakis a kegyelmetek labanc praktikája hajtotta ezt a szerencsétlen nemzetet a török karjába. Adjon Isten! De azért e bűnökért verje is meg kegyelmeteket!

Bató András fölfortyant:

— Fogja be a száját, Guzon uram, ha bölcsebbet nem tud. Ugyis hiába keni ránk. Tudjuk mi jól, hogy a kurucok adták el az országot a töröknek.

Guzon, aki már indult volna, megvetően visszafordult.

— Dehogyan adtuk, — rivallta dühösen — vették ők maguktól, egyenesen a császár kezéből. Ami pedig igaz, legyen igaz! Kollonich úr, az a hóhér kardinális, kerékbe törette papjainkat; kínzókamráiban akart német szóra édesgetni minket. Pogányabb volt a pogánynál! A basák megengedték, hogy magyarul beszéljünk, hogy a magunk módja szerint imádjuk az Istent.

— Be is hódoltak ezért a gráciáért szépen a töröknek... Az üstökük helyébe kontyot növeessenek!

A kurucnak szikrázott a szeme.

— A labanc rézangyalát, hát kivel beszél itt kegyelmed? Én a hazámért vérekszem, a hazámra esküdtem! Kegyelmed meg a császárra esküszik. Bítang zsoldért ontotta a vérét!

— Én... zsoldos! — hörögte Bató András és belekékült az ajka. — Thököly volt az, meg az ő szegénylegény ármádiája, meg te... te Gézenguz!

Guzon Gejza elbődült, mintha tagló érte volna a homlokát. Láncos buzogánya fütyölve repült elő a medvebőr alól. A szeme vérbe fordult.

Bató András is megcsóválta a maga buzogányát. És a két magyar lihegő, sötét gyűlölettel rontott egymásnak...

A nap megjárta az eget, mire a kocsmáros nagy óvatcsan elő mert mászni rejtkehelyéről. Odabent veszett fölfordulás látszott. A kemence oldalában egy hatalmas lyuk tátotta száját. Az asztalok, lócák deszkája laposra hasadt. És a romok között a földön, egymás mellé bukva, véresen, eszmélet nélkül ott hevert a két magyar.

A csehek és szerviánusok röhögve hunyorgattak össze. Egy nagyparókás császári tiszt szétvetett két lábán hintálta a testét és gonoszul mosolygott.

— Így van jól!... Ha ők agyon nem verik egymást, mi sohse készülünk el velük...
(Tormay Cecil.)